Publicatiedatum: 9 juli 1994

Politie in zaken met de onderwereld

W. J. de Bruin

Om de misdaad te bestrijden wordt iedere mogelijkheid aangegrepen. Desnoods overtreedt de politie zelf de wet. Oo|k laat Justitie strafbare feiten plegen om zicht te krijgen op criminele organisaties. De hoofdofficier van justitie in Rotterdam, mr. L. A. J. M. de Wit, beroept zich op een noodtoestand. Als rechtvaardiging voor criminele handelingen. Om erger te voorkomen.

De politie heeft zich in louche zaken begeven. In wetenschappelijke kringen wordt misbaar gemaakt omdat Justitie de handel in verdovende middelen zou helpen. Het lijkt er op dat het opsporingsapparaat inmiddels zelf voldoet aan kenmerken van de georganiseerde misdaad. Zo wordt er gebruik gemaakt van dekmantelfirma's, is er sprake van omkoping en worden verschillende soorten misdrijven gepleegd.

„Wat is het verschil met de tijd dat we nog geen wetboek hadden en de overheid ook min of meer deed wat zij goed achtte?" vraagt prof. mr. H. de Doelder, hoogleraar strafrecht in Rotterdam, zich af in het Nederlands Juristenblad. „Het probleem van onze rechtsstaat is niet alleen de georganiseerde criminaliteit, maar in toenemende mate de ongeorganiseerde Gideonsbende die als 'overheid' ook zelf de fundamenten van de rechtsstaat aantast".

Volgens De Doelder is de strijd tegen de misdaad verworden tot een „totale oorlogvoering", waarbij de betrokken partijen alle middelen gebruiken die hun doeltreffend lijken. Ook aan de Rijksuniversiteit Limburg zijn vragen gerezen. Is het aanvaardbaar dat Justitie zich laat betrekken bij criminele activiteiten? Is het toelaatbaar dat bij een infiltratie-actie onder verantwoordelijkheid van Justitie 25.000 kilo hasj op de markt wordt gebracht?

Het gevaar bestaat volgens de juristen dat de criminaliteit door Justitie wordt georganiseerd in plaats van bestreden. Provocerend stelt prof. mr. T. M. Schalken, hoogleraar strafrecht in Amsterdam: „Het risico bestaat dat het fatsoen van de misdaadbestrijding verloren gaat. We moeten voorkomen dat de overheid de misdaad niet meer hoeft de bestrijden omdat ze zelf een misdadige organisatie is geworden".

Misdaadhandel

Het heten onorthodoxe methoden. Op zoek naar bewijsmateriaal breken agenten in bij verdachten. Dat worden inkijkoperaties genoemd. Justitie wil ook 'deals' sluiten met criminelen om informatie over de georganiseerde misdaad te verkrijgen. Er wordt een regeling voorbereid om kroongetuigen een lage straf op te leggen en een nieuwe identiteit aan te meten. De nieuwste vorm van infiltratie is nu de eigen misdaadonderneming van de overheid. Naar Amerikaans, Duits en ook Italiaans voorbeeld heeft de politie zich in de misdaadhandel gestort.

Tijdens het BRT-debat in april heeft de Tweede Kamer besloten tot een parlementair onderzoek naar deze bijzondere opsporingsmethoden van politie en Justitie. Het fijne van deze 'grensverleggende' werkwijzen is bekend bij mr. L. A. J. M. de Wit, hoofdofficier van

justitie in Rotterdam. Hij is voorzitter van een centrale commissie van het openbaar ministerie (OM). Deze toetsingscommissie gaat over de schouders van plaatselijke officieren van justitie meekijken om te beoordelen in welke gevallen welke zaterdag 9 juli 1994 strafbare feiten gepleegd mogen worden. Als voorzitter van een werkgroep van het OM bracht de Rotterdamse hoofdofficier onlangs advies uit aan de procureurs-generaal over de grenzen van infiltratie door de politie. In een vertrouwelijk rapport stelde de werkgroep vast dat met de meer traditionele methodieken niet wordt doorgedrongen tot de top van criminele organisaties. Als infiltratiemiddel is pseudokoop wat versleten geraakt. De Wit:, J'seudokoop speelde zich altijd af aan het einde van de rit. Dan had je een aflevering van drugs of wapens door wat onderknuppels. Als je van hen geen verklaringen kreeg over de topfiguren -en die kreeg je vaak niet- kwam je niet verder".

Het voorstel om dekmantelbedrijven op te richten, die aan criminelen goederen leveren of diensten verlenen, is afkomstig van de werkgroep-De Wit. „Jn dit verband dient bijvoorbeeld te worden gedacht aan het aanbieden van facilitaire ondersteuning in de vorm van transportfaciliteiten, bijvoorbeeld om een lading verdovende middelen te vervoeren, of het aanbieden van bedrijfsfaciliteiten ten behoeve van het opzetten van een witwasconstructie", zo heet het in het rapport.

Peilapparatuur

Deze 'frontstores' worden volgens De Wit om een criminele organisatie heen opgezet. „Er doet zich een grote reeks van mogelijkheden voor", verwacht de hoofdofficier. „Je hebt naast elkaar een criminele kolom en een politiekolom. Die goederen en diensten worden aangeboden op het moment dat criminele organisaties daarom vragen". Laat de overheid zich daarmee betrekken bij criminele activiteiten? De Wit: „Het algemene uitgangspunt is natuurlijk dat er geen enkele vorm van uitlokking plaatsvindt. Je bent volstekt passief. Volstrekt passief. Stel, je bent met een hasjclub bezig. Het gaat je niet om de hasj, maar om een hoeveelheid crimineel geld die wordt voortgebracht. Als je marketing directeur bent van Truck Import, een politiefirma, en je hoort dat zo'n hasjclub een vrachtauto nodig heeft, probeer je die te leveren. Natuurlijk met alle peilapparatuur die maar denkbaar is. Het is een voorbeeld van een frontstore-operatie".

Een ander voorbeeld speelde zich af in Italië. De politie begon een eigen witwasbureau om Italiaanse en Columbiaanse drugshandelaren op te pakken. Schakel tussen de drugsorganisaties was de Nederlandse Bettien M., die de cocaïnewinsten voor de Columbianen moest witwassen. Het'dekmantelbedrijf witte miljoenen aan drugslires. „Al het criminele geld werd zo in de staatskas geloodst. Prachtig", zegt De Wit.

In ons land effende het Duitse Bundes Kriminalamt (BKA) de weg voor frontstore-operaties. In een onderzoek tegen het drugskartel van Cali richtte het BKA zelf het transportbedrijf Mertrans op. Deze onderneming zou grote hoeveelheden cocaïne en marihuana opslaan in afwachting van verdere distributie in Europa. Het doel was de afnemers van de verdovende middelen te achterhalen. In samenwerking met de Nederlandse Justitie leverde de BKA-firma rechtstreeks drugs aan afnemers in ons land. In totaal konden twintig personen worden aangehouden.

Tot aan de Hoge Raad werd het verweer van de verdediging verworpen dat het BKA zelf had deelgenomen aan drugstransporten vanuit Columbia naar Europa. Volgens de advocaten hadden de infiltranten zelf actief meegewerkt aan opslag, vervoer, verkoop en doorvoer van

grote hoeveelheden hard- en soft drugs. Het transportbedrijf van de Duitse politie zou zich ernstig schuldig hebben gemaakt aan precies dezelfde feiten waarvoor de verdachten werden aangeklaagd. De Hoge Raad noemde dat in november vorig jaar een toelaatbare vorm van infiltratie.

Fiscale routes

„Ze zijn er wel", bevestigt hoofdofficier De Wit het bestaan van dekmantelbedrijven van de Nederlandse politie. Hoeveel? „Een aantal, dat weet ik niet precies. Ze zijn er wel. Enkele", zegt hij terughoudend. Door zelf actief zaken te doen op de misdaadmarkt hopen politie en Justitie informatie te kunnen verzamelen over de top van criminele organisaties. „Het ligt er een beetje aan wat je aanbiedt", meent De Wit. „Als je in de financiële of organisatorische sfeer actief bent, denk aan het aanbieden van illegale fiscale routes, kom je op hogere niveaus binnen".

Het opzetten en exploiteren van een 'coverbedrijf verdient volgens De Wit de voorkeur boven infiltratie in een criminele organisatie zelf.

Politiemensen voor een langere periode met een valse identiteit in een criminele organisatie loodsen, is te veel gevraagd. Het levensgrote gevaar bestaat dat zij de kleur van het milieu aannemen. De Wit: „Vanwege het risico van psychische en fysieke schade willen we niet dat politiemensen worden ingezet om op lange termijn te infiltreren. Wij vinden dat we politiemensen daaraan niet mogen opofferen. Het levert gewoon te veel risico's op. Een criminele organisatie kan er zich ook gemakkelijk tegen afschermen. Nieuwkomers worden vaak geplaatst in de divisie die zich met geweld bezighoudt. Het risico is aanwezig dat ze zich moeten bewijzen door aan een afrekening mee te doen. Daarmee is voor ons het verhaal uit".

Wel koestert De Wit verwachtingen van criminelen die al binnen een misdaadorganisatie actief zijn. Vanwege hun criminele achtergrond kunnen zij zich gemakkelijker bewegen in een criminele organisatie. Om geloofwaardig te blijven zullen zij onder toezicht van politie en Justitie strafbare feiten mogen plegen. Maar het moet wel beheersbaar blijven, vindt de werkgroep-De Wit. Is het bijvoorbeeld nog verantwoord een partij verdovende middelen of vuurwapens te laten doorgaan op de markt? Deze criminele infiltranten mogen in elk geval geen geweldsmisdrijven plegen of ambtenaren uitlokken tot corruptie.

Grensverleggend

„In principe willen we met iedere beslissing voor de draad komen en er verantwoording over afleggen", aldus De Wit „In het IRT-debat heeft ons parten gespeeld dat wij de ontwikkeling van onconventionele opsporingsmethoden niet voldoende duidelijk hebben gemaakt. Ik ben voorstander van een algemene wettelijke grondslag. Maar zo geformuleerd, dat je in de praktijk grensverleggend bezig kunt zijn. Dat strafbare feiten worden gepleegd moet je kunnen accepteren. Kijk, we zeuren ook niet als een politieauto 160 moet gaan rijden om iemand te achterhalen die 140 rijdt in plaats van 100".

De Rotterdamse hoofdofficier beroept zich op een noodtoestand. Optreden is vereist omdat de rechtsorde op onaanvaardbare wijze wordt aangetast door de georganiseerde misdaad. Strafbare feiten worden toegelaten om deze ernstige inbreuk op de rechtsorde te beëindigen. Mr. De Wit: „We geven de voorkeur aan een beheerste inbreuk op de rechtsorde in plaats van te accepteren dat een criminele organisatie ongebreideld groeit en onbeheersbaar wordt. Dat is

een noodtoestand". Tegen de herziening van de wao is luid geprotesteerd. De wet heeft voor veel wao'ers inderdaad het ejfect dat op de cartoon werd voorspeld. F=oto RD